

Välkommen till studiematerialet om EU

Välkommen till NBV:s studiematerial om EU-valet. Söndagen den 9 juni är det val till Europaparlamentet i Sverige. Då har vi chans att välja vilka som ska representera oss. I två olika delar kommer vi i detta studiematerial att gå igenom olika perspektiv och aspekter på EU, vilka samhällsfrågor som EU påverkar och hur vi medborgare kan vara med och bestämma. I del 3 fördjupar vi oss i några extra aktuella frågor, för den som vill lära sig mer och läsa vidare.

Observera att det här studiematerialet har en digital förlaga i Learnify. Detta är en utskriftversion.

EU

I juni 2024 har alla medborgare i EU möjlighet att påverka EU:s framtid. Då är det dags för nästa val till Europaparlamentet, så kallat EU-val. Vart femte år är det val till Europaparlamentet. Alla medborgare i EU-länder har rätt att rösta i valet. Genom att rösta väljer vi som medborgare vilka som ska representera oss i parlamentet. I Sverige är valdagen den 9 juni.

EU:s historia börjar efter andra världskriget. Det finns olika syn på vad EU är och bör vara, och vad EU ska ha för roll i framtiden. Oavsett vad vi själva tycker om EU, så påverkas vår vardag av de beslut som tas i EU. Därför behöver vi ha kunskap om EU.

Vad är dina tankar om EU?

Gör en övning med oavslutade meningar, för att fundera över vad du själv tycker, och lyssna till hur andra tänker.

Gör så här:

En person läser upp en mening utan slut. Alla funderar var för sig hur de vill att meningen ska avslutas. Ta en runda där alla får säga sitt avslut på meningen. Upprepa på samma sätt med nästa mening. Ni kan också sätta er i par och prata om hur ni vill avsluta en eller fler av meningarna.

Förslag på oavslutade meningar:

När jag tänker på EU tänker jag ...

Den viktigaste frågan för EU är ...

En bra sak med EU är

En dålig sak med EU är ...

Jag skulle behöva lära mig om EU och ...

Om jag kunde påverka EU skulle jag ...

Gav övningen några nya tankar? Vilka frågor väckte övningen?

Del 1 EU VÄXER FRAM

Efter andra världskriget ville ledarna för de europeiska länderna undvika att det blev nya krig. Ett sätt var att skapa olika former för samarbete mellan de europeiska länderna. Länderna hade dragit vissa lärdomar av de misstag som gjorts och orsakat krigen som varit förödande för Europa. Efter första världskriget hade segermakterna tvingat på Tyskland ett enormt krigsskadestånd som förstört den tyska ekonomin. Under 1930-talet drabbades stora delar av världen av en djup ekonomisk kris. I Tyskland framstod Hitler som den som kunde lösa Tysklands ekonomiska problem, bland annat genom att ge judarna skulden för många av de olyckor som drabbat Tyskland. Det bidrog till att Hitler och nazisterna kunde ta makten.

De senaste krigen mellan Tyskland och Frankrike hade handlat om kampen om kol och stål – de råvaror som är grunden för vapentillverkning. Genom att ha en gemensam förvaltning för råvarorna ville man förhindra kapprustning mellan länderna. Därför bildades 1952 den så kallade Kol- och stålunionen mellan Västtyskland, Frankrike, Italien, Belgien, Nederländerna och Luxemburg.

Under de kommande årtiondena utökades samarbetet till fler områden och fler länder blev medlemmar. Sedan 1993 har samarbetet namnet EU. Under 2000-talet anslöt sig de flesta länder som tidigare varit kommunistländer i Östeuropa. EU har för närvarande 28 medlemsstater. Storbritannien har som första land begärt utträde ur EU, efter en folkomröstning 2016. Läs mer om EUs historia: <http://eu.riksdagen.se/vad-ar-eu/medlem-i-eu/eus-historia/>

Det finns olika visioner och åsikter om EU både mellan och inom medlemsländerna. Detta är inget nytt. Vissa vill se ett mer federalt EU, som påminner mer om hur exempelvis USA är uppbyggt. Andra vill att de enskilda medlemsländerna ska ha mer att säga till om. Ända sedan samarbetet började har det funnits både länder och partier i Europa som har varit skeptiska till ett medlemskap. Anledningarna till att vara kritiska mot EU skiljer sig dock helt åt.

När Sverige gick med

Sverige blev medlem i EU den 1 januari år 1995. Året innan, 1994 genomfördes en nationell folkomröstning där 52,3 procent röstade för ett medlemskap. 46,8 procent röstade nej och 0,9 procent röstade blankt. Medlemskapet i EU betyder att Sverige är med i EU:s arbete och kan påverka de beslut som fattas.

Det finns personer som representerar Sverige i alla EU:s delar. Vi har också en svensk EU-kommissionär, för tillfället med ansvar för handel. Dessutom finns flera svenskar som har olika tjänster i EU:s administration. Ungefär 1 200 svenskar arbetar inom EU.

Fyra friheter – och allt fler frågor att lösa

En av grundtankarna med EU-samarbetet är att det ska vara enkelt att handla, resa och flytta mellan EU-länderna. Det ska råda fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital. Detta kallas för de fyra friheterna.

Under årens lopp har länderna som är med i EU kommit fram till att det är allt fler frågor som behöver lösas gemensamt. Numera rymmer EU-samarbetet många ekonomiska och politiska frågor. Det handlar till exempel om asylpolitik, energi, miljöfrågor, fiske, konsumentskydd, produktsäkerhet och gränsöverskridande brottslighet.

Den övergripande principen är att EU bara ska agera när ett mål bättre kan uppnås tillsammans på EU-nivå än på nationell, regional eller lokal nivå.

En del av samarbetet inom EU är EMU, den Ekonomiska och monetära unionen. EMU betyder bland annat att medlemsländerna har euron som gemensam valuta. Än så länge står Sverige utanför EMU. I september år 2003 höll Sverige en folkomröstning om vi skulle gå med i EMU. 55,9 procent av väljarna svarade nej. Ja-sidan fick 42 procent och 2,1 procent röstade blankt.

Gemensamma värderingar

Varje land som är medlem i EU har sin egen kultur, sitt språk och sina traditioner. Men EU-länderna delar även vissa gemensamma värderingar. För att kunna vara en del av EU krävs det att landet respekterar dessa värderingar. Demokrati är ett exempel som förväntas av alla medlemsstater. EUs andra värderingar är människans värdighet, frihet, jämlikhet, rättsstatsprincipen och respekten för de mänskliga rättigheterna. Dessa värderingar finns även med i EU:s fördrag. Fördrag kan jämföras med grundlagar i ett land. Läs mer om EU:s fördrag här: <http://eu.riksdagen.se/vad-gor-eu/en-eu-lag-blir-till/eus-lagar-och-regler/>

Debattera om samarbete vid katastrofer

Sommaren 2018 drabbades Sverige av flera stora skogsbränder, som en följd av torkan. Vid släckningsarbetet hjälpte bland annat italienska och franska brandflyg till med att vattenbomba bränderna. Brandflygen som hjälpte till vid de svenska skogsbränderna är ett exempel på samarbete inom EU. 2002 enades EU-länderna om att hjälpa varandra vid katastrofer.

När en allvarlig händelse inträffar kan ett lands beredskapsmyndighet skicka in en begäran om stöd till EU:s samordningscenter för katastrofberedskap, ERCC. I Sveriges fall var det Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som kontaktade ERCC. Centret undersöker då med övriga länder för att ta reda på vilka resurser som finns att tillgå.

Brandflygen väckte en stor debatt i Sverige om samarbete inom EU vid katastrofer. Vad tänker du om detta? Vore det bättre om varje land hade ansvar för att exempelvis ha ett eget brandflyg? Hälften av er ska argumentera för ett samarbete, hälften mot.

Fri rörlighet mot fördomar

Principen om fri rörlighet inom EU innebär många möjligheter när det gäller resor, jobb och studier, inte minst för unga människor.

Resastudera-jobba i EU

Alla EU-medborgare har rätt att söka jobb i andra EU-länder och bo där medan man jobbar, utan krav på arbets- eller uppehållstillstånd.

Den som är EU-medborgare har även rätt att söka utbildningar i ett annat EU-land. Där kan de studera på samma villkor som det landets medborgare.

EU-kommissionen finansierar Erasmus+, ett europeiskt utbytesprogram. Det ger studenter möjlighet att studera eller praktisera i andra länder i Europa i 3–12 månader.

Erasmus+ Ung och Aktiv är EU:s program för ungdomssamarbete. Ungdomsutbytena ska ske mellan ungdomsgrupper från olika länder i Europa. Det kan vara allt från kommunala verksamheter, organisationer eller sociala företag till en grupp vänner.

Discover EU är ett initiativ från EU, som innebär att ungdomar kan ansöka om att få gratis InterRail-kort. Förslaget kommer från Europaparlamentet som vill ge ungdomar från 18 år möjlighet att dra nytta av den fria rörligheten i EU och upptäcka mångfalden. Sommaren 2018 genomfördes den första omgången av Discover EU, och 2019 ges möjligheten igen.

Bristande demokrati – och steg mot öppenhet

Arbetet i EU sker inom ramen för sju institutioner. De olika institutionerna har ansvar för olika områden som lagstiftning, budget, toppmöten, domstolsärenden och eurosamarbete.

Det finns kritik mot att det råder brist på demokrati i EU och dess institutioner. Det benämns som ett demokratiskt underskott. Kritikerna menar att institutionerna och de beslut som tas där är svåra att förstå för den vanliga medborgaren och tas långt bort från medborgarnas vardag. På senare år har det gjorts ett antal förändringar för att öka demokratin. Ett exempel är att man har gett mer makt åt det folkvalda Europaparlamentet.

Enligt EU:s så kallade fördrag (ungefär = avtal) måste institutionerna utföra sitt arbete så öppet som möjligt. Vi som medborgare i unionen har exempelvis rätt att få tillgång till dokument från de olika institutionerna. Varje unionsmedborgare har också rätt att vända sig till institutionerna på något av unionens officiella språk och få svar på samma språk.

Den som upplever sig ha blivit felaktigt behandlad av någon av EU-institutionernas administration kan vända sig till den Europeiska ombudsmannen. Ombudsmannen tillsätts av parlamentet.

EU:s institutioner

EU-kommissionen. Föreslår nya EU-lagar och kontrollerar att medlemsländerna följer gällande lagar. Består av 28 kommissionärer, en från varje EU-land. De företräder inte sina egna länder utan ska se till hela EU:s bästa. Kommissionen har 33 000 anställda personal i form av tjänstemän, experter, översättare, tolkar och assistenter.

Ministerrådet. Stiftar EU:s lagar tillsammans med Europaparlamentet. Ministerrådet består av ministrar från medlemsländernas regeringar. Vilka ministrar som träffas beror på vilka frågor som ska förhandlas.

Europaparlamentet. Beslutar om EU-lagar och EU:s budget tillsammans med ministerrådet. Väljs i allmänna val av invånarna i respektive EU-land.

Europeiska rådet. Bestämmer den övergripande inriktningen på EU:s politik. Består av de 28 EU-ländernas stats- och regeringschefer.

EU-domstolen. EU-domstolen tolkar EU-rätten. Består av en domare från varje medlemsland.

Europeiska centralbanken. Är centralbank för de 19 länder i Europeiska unionen som infört euron.

Europeiska revisionsrätten. Oberoende myndighet som granskar hur EU:s pengar används.

EU och alkoholen

Under 1800-talet och början av 1900-talet växte den svenska alkoholpolitiken fram. Ett viktigt mål

var att se till att inte marknadskrafterna skulle ha inflytande över handeln av alkohol. För att ta bort det enskilda vinstintresset från alkoholmarknaden skapades monopol. Systembolaget blev monopol för detaljhandeln och Vin & Sprit AB monopol för tillverkning, partihandel, export och import av alkoholdrycker.

I och med att Sverige började närma sig EU förändrades den svenska alkoholpolitiken. Riksdagen menade först att monopolen inte skulle påverkas av ett EU-medlemskap. EU-domstolen tolkade EU:s fördrag och lagar annorlunda. När Sverige väl skrivit under avtalet tolkade dock EU-kommissionen EU:s fördrag och lagar annorlunda. De krävde att Sverige skulle överge allt förutom detaljhandelsmonopolet, det vill säga Systembolaget.

Inför folkomröstningen om EU-medlemskap hade den svenska regeringen på ett liknande sätt uppfattningen att Sverige bestämde över gränserna för skattefri införsel av alkohol. Sverige fick ett undantag som man trodde att det krävdes svenskt godkännande för att ta bort. EU-kommissionen gjorde dock en annan tolkning. Efter hårda förhandlingar och hot om en rättsprocess i EU-domstolen accepterade den svenska regeringen dock införandet av EU:s regel om fri införsel för privat bruk. Regeln motiveras med EU:s princip om fri rörlighet och att det inte ska finnas nationella gränskontroller.

I och med att Vin & Sprits monopol avskaffades etablerade sig både nya svenska privata företag och stora internationella alkoholbolag i Sverige. I samband med närmandet till EU förändrades svenskarnas syn på alkohol som ett samhällsproblem dramatiskt i Sverige. År 1990 ansåg 47 procent av svenskarna att alkohol var ett mycket allvarligt problem i Sverige. Knappt tio år tidigare, 1981, hade siffran varit 66 procent. År 1994 ansåg 13 procent att alkohol var ett mycket allvarligt problem. Sedan dess har opinionen legat på ungefär samma nivå.

Brysselkontoret

NBV tillsammans med nykterhetsorganisationerna IOGT-NTO och UNF har ett eget kontor i Bryssel. Brysselkontoret ligger centralt med närhet till EU:s institutioner EU-kommissionen och EU-parlamentet. De politiska assistenterna som jobbar på kontoret är nykterhetsrörelsens ögon, öron, mun och fötter för att bevaka, rapportera och analysera vad som händer på EU-nivå inom våra sakfrågor.

Brysselkontoret tar även emot besöksgrupper ifrån Sverige, både interna inom nykterhetsrörelsen och externa grupper som vill lära sig mer om Bryssel och EU. Brysselkontoret jobbar också med folkbildning i Sverige. Brysselkontorets medarbetare föreläser ofta på föreningsmöten, studiecirkel och skolor och deltar i debatter och seminarier om EU och alkoholpolitiken.

Diskussion/övningar

Titta på filmen Perspektiv på världen: Sverige och EU:

<https://urskola.se/Produkter/205462-Perspektiv-pa-varlden-Sverige-och-varlden-EU>

Vad tänker du om det som tas upp i filmen?

Nedan finns några citat ur filmen, som belyser olika för- och nackdelar med EU.

Vad tycker du om detta? Vilka för- och nackdelar ser du med EU?

”Brexit vann med bland annat mindre invandring och större självbestämmande.”

”En nackdel är att länder som står utanför EU missgynnas.”

”Det sämsta med EU blir när vi sätter upp murar som stoppas människor från att ta sig till EU, för att söka asyl.”

”Många frågor idag kan inte lösas bara inom den enskilda nationens gränser, utan man måste samarbeta. Klimatfrågan är ett typiskt sådant exempel.”

”Det är bättre att vi spenderar mycket tid vid sammanträdesbordet än att vi slår varandra i huvudet.”

Det som idag är EU bildades en gång som ett sätt att förhindra nya krig. På vilket sätt kan EU-samarbetet minska konflikter? Är en europeisk union fortfarande en väg till fred? Titta gärna på EU-kommissionens egen film om EUs historia:

<https://www.youtube.com/watch?v=fqm9dda23YA>

På Europeiska Ungdomsportalen finns många tips för ungdomar i EU.

Kolla runt på sajten och ta reda på mer. Är det något du själv skulle

kunna tänka dig att göra? Känner du någon som du tror skulle vara intresserad?

https://europa.eu/youth/EU_sv

Del 2 EU PÅVERKAR – OCH KAN PÅVERKAS

EU handlar mycket om frihet men samtidigt finns det många lagar och regler som styr hur saker får göras. Hur mycket EU ska bestämma och hur mycket varje land ska bestämma är något som politiker från olika partier och länder tycker olika om.

När Sverige blev medlem i EU accepterade vi att följa EU-rätten. Det betyder att lagar som har stiftats gemensamt i EU i regel står över Sveriges nationella lagar.

Miljö- och klimatfrågor är ett område där EU har mycket att säga till om. Inom EU har man till exempel kommit överens om minska koldioxidutsläppet. För Sveriges del innebär det att vi ska minska våra utsläpp av växthusgaser med 17 procent fram till år 2020.

EU påverkar det lokala

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har beräknat att cirka 60 procent av de frågor som tas upp på mötena i kommun- och landstingsfullmäktige påverkas av EU. Det kan handla om EU-lagstiftning som måste följas, till exempel om hur varor och tjänster får köpas in eller kvalitet på luft och vatten. Det kan också handla om gemensamma mål för till exempel samskötning eller utbildning som EU-länderna bör uppnå. Kommuner, landsting och regioner kan söka pengar från fonder och program inom EU för projekt inom till exempel forskning, miljö och utbildning.

Hur kan vi påverka EU?

Som medlem i EU är Sverige representerat i EU:s alla delar. Vi har exempelvis en svensk EU-kommissionär, våra ministrar deltar i ministerrådet och vi har svenska Europaparlamentariker. Vilka frågor som Sverige driver i EU påverkas till stor del av vilka partier som sitter i den svenska regeringen. Regeringen som suttit fram till 2018 har exempelvis prioriterat jobb-, klimat- och migrationspolitik i EU. Genom att rösta i vårt svenska riksdagsval påverkar vi som medborgare också den svenska EU-politiken.

Europaparlamentet är den enda institutionen i EU där folket direkt är med och väljer vilka som ska företräda oss. EU-parlamentarikernas huvuduppgifter är att besluta om nya lagar och EU:s budget tillsammans med ministerrådet. När vi röstar i valet till Europaparlamentet är vi med och påverkar lagstiftningen i EU.

Valdeltagandet i Europaparlamentsvalet har minskat i EU som helhet. År 1979 röstade cirka 62 procent av medborgarna i EU-länderna i valet, och 2014 hade siffran minskat till drygt 42 procent. Svenskarna har däremot ökat sitt valdeltagande i EU-valet. I parlamentsvalet 1999 röstade cirka 39 procent av svenskarna. I förra EU-valet, 2014, deltog 51 procent av de som hade rätt att rösta.

Medborgarinitiativ - en miljon underskrifter

EU:s medborgarinitiativ är ett sätt för medborgarna att påverka EU-politiken genom att uppmana kommissionen att föreslå nya lagar. När ett initiativ har fått en miljon underskrifter beslutar kommissionen om hur man ska följa upp det. Om du skulle starta ett medborgarinitiativ och samla underskrifter, vad skulle det handla om?

Valet till Europaparlamentet

Vart femte år är det val till Europaparlamentet. Alla medborgare i EU-länder har rätt att rösta i valet. I valen gäller allmän rösträtt för alla medborgare i EU som har uppnått en viss ålder, i regel 18 år. Hur många ledamöter i parlamentet som kommer från ett land beror på hur stor befolkning landet har. Sverige har 20 platser i Europaparlamentet. Vid valet 2019 kommer antalet svenska Europaparlamentariker att öka till 21. Det totala antalet parlamentariker kommer även minska från 751 till 705 platser efter EU-valet. Det beror på att Storbritannien lämnar EU.

Europaparlamentet beslutar bland annat om nya lagar tillsammans med ministerrådet. Ledamöternas uppdrag är att företräda folkets intressen. Under perioden 2014-2019 fanns det nio svenska politiska partier representerade i Europaparlamentet. Partierna ingår i någon av parlamentets olika politiska grupper. Grupperna utgår från politisk tillhörighet och inte utifrån vilket land ledamöterna kommer. Exempelvis tillhör de svenska socialdemokraterna gruppen Progressiva förbundet av Socialdemokrater i Europaparlamentet, miljöpartisterna tillhör gruppen De gröna/Europeiska fria alliansen och de sverigedemokratiska parlamentarikerna tillhör gruppen Europeiska konservativa och reformister.

I parlamentet finns olika utskott som behandlar EU-kommissionens lagförslag. Det finns svenska ledamöter i de flesta av utskotten.

I det svenska valet till kommun, landsting och riksdag är ofta frågor om vård, skola och omsorg viktiga. Dessa frågor är inte viktiga i valet till Europaparlamentet. Däremot är frågor om exempelvis klimat och migration stora frågor, eftersom det är områden som det fattas beslut om på EU-nivå.

Vem får rösta i Europaparlamentet?

Alla medborgare i EU-länder har rätt att rösta i valet till Europaparlamentet.

Du får rösta om du har fyllt 18 år på valdagen och är

- svensk medborgare som är eller har varit folkbokförd i Sverige eller
- medborgare i ett annat EU-land men folkbokförd i Sverige 30 dagar före valet.

De som vill kan förtidsrösta några veckor före valet.

De som har rätt att rösta har även rätt att ställa upp som kandidater i valet.

Lobbyister påverkar besluten

Det finns många som försöker påverka besluten som fattas i EU. Lobbying är ett politiskt påtryckningsarbete där professionella företrädare för olika intressegrupper och särintressen för fram sina åsikter till politiska makthavare. Ett exempel är Facebook som under 2017 hade 15 anställda och spenderade motsvarande 24 miljoner kronor på att lobba mot EU-institutionerna.

Även våra EU-parlamentariker blir kontaktade av stora mängder lobbyister från fackförbund, ideella organisationer och framför allt från stora företag som försöker påverka EU:s lagstiftning. Lobbyister kan registrera sig i EU:s så kallade öppenhetsregister, där man kan se vilka som vill påverka EU. Än så länge är det frivilligt att registrera sig. I registret finns det nu mer än 11 000 organisationer.

Om du vore lobbyist

Det finns tusentals organisationer och företag som vill påverka de politiska besluten i EU. Vad kan det finnas för för- och nackdelar med lobbying? Vilken fråga skulle du vilja påverka om du var lobbyist i Bryssel?

Diskussion/övningar

Vilket EU vill du se? Vilka frågor tycker du är viktiga för EU? Tycker ni olika i gruppen? Ni kan exempelvis ta ett stort papper där var och en skriver ner de frågor som hen tycker är viktiga. Gå igenom vad ni har skrivit och förklara för varandra varför ni tycker så.

Det finns många olika sätt att se på EU och olika önskemål om vad EU ska vara. Här är en enkel sammanfattning av de svenska partiernas syn på EU. Vad tänker du om detta? Håller du med något eller flera av partierna? Varför? <https://8sidor.se/viktiga-fragor-i-eu/>

Vilka frågor är viktiga för dig i EU-valet? Vad avgör vilket parti eller politiker du röstar på? Jämför gärna dina egna åsikter med vad svenska väljare tyckte i det förra EU-valet. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/allmanna-val/allmanna-val-valundersokningen/pong/statistiknyhet/allmanna-val-valundersokningen-2014/>

Vad kan det finnas för anledningar till att så få använder sin rätt att rösta i EU-valet? Vad innebär det för demokratin att så få deltar i valet? Läs mer om valdeltagandet i olika EU-länder. Vad tänker du om de skillnader som finns mellan länderna, och hur valdeltagandet har förändrats genom åren? <http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/sv/turnout.html>

Miljöpartiet har tagit fram en serie som beskriver deras syn på lobbyisterna i EU. Läs serien Lobbyland och fundera över vad du själv tycker om det som tas upp? Var det något nytt som du inte kände till innan? Vad innebär begreppen "transparens" och "astroturfing"? I serien finns en person som säger "Jag tror inte att det finns bra lobbying eller dålig lobbying. Jag tror inte att vi kan ha demokrati utan lobbying, utan att vissa grupper försöker påverka politiker i för dem viktiga frågor".

Vad tänker du om det påståendet? Lobbyland kan laddas ner här: <https://lobbyland.se/>

Testa era kunskaper i en frågesport om EU! https://europa.eu/teachers-corner/quiz_en

Del 3 EU: FÖRDJUPNING

Dagens EU-samarbete rymmer många frågor. I den här delen tar vi upp några aktuella områden. Välj något eller flera områden och fördjupa er.

- Kritik mot EU - men av olika anledningar
- Högerextrema samlar kraft
- Migration
- Miljö

Kritik mot EU – men av olika anledningar

Alla är inte positiva till tanken om en europeisk union eller hur EU är utformat. Det finns olika visioner och åsikter om EU både mellan och inom medlemsländerna. Vissa vill ha "mer EU", att EU ska bli mer federalt. Det vill säga att EU mer skulle fungera som exempelvis USA, där EU blir som ett land med självständiga delstater. Andra vill ha "mindre EU", där medlemsländerna får mer självbestämmande. En del vill se ett annorlunda EU mot det som finns idag och vissa vill lämna unionen. I dagens debatt är det de som vill lämna som märks mest. Men att vilja lämna EU är inget nytt. Ända sedan samarbetet började har det funnits både länder och partier i Europa som har varit skeptiska till ett medlemskap. Anledningarna till att vara kritiska mot EU skiljer sig dock helt åt.

När Sverige folkomröstade om EU-medlemskap fanns det starkaste motståndet i den politiska vänstern och även i miljörelsen. Kritiken handlade bland annat om att EU gav den fria marknaden företräde framför andra politiska mål och att ett svenskt medlemskap skulle leda till mer högerpolitik.

Idag bygger kritiken på helt andra idéer. På senare år har den så kallade euroskepticismen vuxit i många länder. Bland nationalistiska och invandringskritiska grupper och partier är synen att EU sviker de europeiska folken genom att släppa in invandrare och flyktingar. De argument som förekommer från dessa skeptiker är väldigt likartade, oavsett det gäller Sverige, Frankrike eller Storbritannien.

När Sverige folkomröstade om EU-medlemskap 1994 och om att delta i eurosamarbetet 2003, var Vänsterpartiet och Miljöpartiet emot att Sverige skulle bli medlemmar. Idag vill Miljöpartiet stanna i EU. Vänsterpartiet är kritiska mot de reaktionära och nationalistiska krafter som exempelvis ville att Storbritannien skulle lämna EU. Inom Vänsterpartiet pågår en debatt om att lätta på kravet att Sverige ska lämna Unionen. Sverigedemokraterna å sin sida ser euroskepticismen som en bred folklig resning i Europa mot EU-projektet.

Brexit

Brexit är ett kortnamn för Storbritanniens utträde ur EU. Benämningen är en sammanslagning av orden Britain och exit (utträde). Det brittiska folket folkomröstade om Brexit i juni 2016. 52 procent röstade för att lämna EU, medan 48 procent röstade för att stanna kvar. För många briter var en negativ syn på invandring från andra EU-länder avgörande för att rösta ja till ett utträde ur EU. Men det fanns även nationalistiska strömningar som menade att bara briter – och inte EU – ska bestämma om lagar och regler i Storbritannien.

Inför folkomröstningen gjorde den brittiska konservativa tidningen The Telegraph en lista på skäl att rösta på att lämna Europeiska unionen. Skälen handlar i huvudsak om att slippa ett nära politiskt och ekonomiskt samarbete med andra EU-länder, att inte behöva följa olika miljöregler samt att EU-medborgare inte fritt ska få komma till Storbritannien.

När Storbritannien inledde utträdesförhandlingarna sattes det formella datumet för utträde ur unionen till 29 mars 2019. Efter folkomröstningen har det pågått förhandlingar mellan EU och Storbritannien. De försöker enas om villkoren för utträdet och även vilken framtida relation EU och Storbritannien ska ha till varandra.

Högerextrema samlar kraft

Högerextrema, eller högnationalistiska/högerpopulistiska partier, växer på många håll i Europa. Gemensamt för dessa partier är en kritik mot att EU vill skapa en gemensam asylpolitik. I flera av EU:s medlemsländer har högnationalistiska partier fått så kallade vågmästarpositioner, vilket innebär att deras röster blir avgörande i en politisk omröstning. I flera länder sitter det även högerextrema partier i regeringsställning.

De högerextrema krafterna får stöd även utanför Europa, exempelvis från Steve Bannon. Bannon, hjälpte Donald Trump att bli USA:s president och var sedan Trumps viktigaste rådgivare. Bannon har även lett den högerextrema nyhets- och opinionssajten Breitbart News. Steve Bannon planerar nu för att införa sina metoder i Europa. Han vill sätta upp en stiftelse för att hjälpa europeiska högerextrema partier bli stora i nästa EU-val. Hans mål är att få så många högerpopulistiska partier som möjligt att bli invalda i EU-parlamentet i Europavalet i maj 2019.

Ett annat sätt för högerextremisterna att samla sina krafter är det europeiska partiet Alliance for Peace and Freedom, APF. Syftet med partiet är att samla högerextremister från olika länder för att agera på EU-nivå. Generalsekreterare för APF är den svenske nazisten Stefan Jacobsson.

Diskussion/övningar

Kritiken mot EU kan se väldigt olika ut, och ha väldigt skilda utgångspunkter. Försök sammanfatta vad kritiken kan handla om från olika partier och grupper, både i Sverige och andra länder. Ta hjälp av länkarna i texten.

Besök SVT:s sida om Brexit: <http://pejl.svt.se/brexit/>

Där finns beskrivningar av typiska väljare i Brexit- omröstningen - de som ville lämna respektive stanna i EU, samt de argument som fanns för de två kampanjerna. Vad tänker du om de två typiska väljarna? Vad tycker du om argumenten från Lämna- respektive Stanna-kampanjen? Vad kan det få för konsekvenser att Storbritannien lämnar EU?

Inför folkomröstningen gjorde den brittiska konservativa tidningen The Telegraph en lista på 20 skäl att rösta på att lämna Europeiska unionen". Läs listan och diskutera. Vad tycker du om skälen som tas upp? Har du egna argument för eller emot?

Sammanfattning av de 20 skälen: <https://www.europaportalen.se/teman/brexit>

Hela listan från The Telegraph: <https://www.telegraph.co.uk/news/2016/06/22/20-reasons-you-should-vote-to-leave-the-european-union/>

Läs texten "Högerextrema samlar kraft". Läs gärna de artiklar som finns i länkarna. Vad tänker du om det som kommer fram där?

I en artikel från Stiftelsen Expo skriver Niclas Nilsson om vad som han anser krävs för att motverka högerextrema krafter: "Så, vad gör vi? Ja, börja där du står. Känner du att du måste lära dig mer, så skola dig. Känner du dig ensam, gå tillsammans med andra och organisera dig. Har du varit tyst, ta till orda. Berätta och övertyga andra om det som du tror på. Ta plats och ge liv till demokratin och erbjud ett bättre alternativ, i ord och i handling."

Vad tänker du om den här uppmaningen? Hur och i vilka sammanhang kan du själv ta till orda? Vilket samhälle tror du på? Hur kan du agera för att erbjuda ett alternativ?

Läs gärna hela artikeln: <https://expo.se/2018/10/så-vinner-vi-mot-sd>

Migration

Historiskt sett har Europa varit en kontinent som människor har emigrerat från. Under 1700- och 1800-talen lämnade stora folkgrupper Europa i jakt på ett nytt liv i bland annat Amerika. Efter andra världskriget var många européer på flykt efter att de tvingats bort från sina hem.

Idag är Europa istället en kontinent som tar emot stora grupper av människor från andra delar av världen. De söker sig hit av många olika orsaker. Det kan exempelvis vara för att få jobb eller för att de flyr från krig och förtryck.

I och med att EU gradvis har stärkt kontrollen av sina yttre gränser, har det blivit svårare för flyktingar och migranter att nå Europa. Idag måste migranter och flyktingar ta andra - ofta mycket farligare - vägar för att komma in i EU.

Vissa kritiker menar att de hårdare gränskontrollerna leder till ett "Fort Europa" som hindrar människor i behov av internationellt skydd att få asyl inom EU.

EU:s migrationspolitik

EU-kommissionen vill att medlemsländerna hanterar asylsökande på ett mer likartat sätt. EU:s migrationspolitik handlar om att förbättra gränsbevakningen och stoppa människosmuggling över Medelhavet. EU vill även förbättra villkoren för människor i länder utanför EU så att de inte ska behöva ta sig till Europa för sitt uppehälle.

Sveriges regering (fram till 2018) har velat att alla EU-länder tar solidariskt ansvar för asylsökande, det vill säga att inga länder ska kunna vägra att ta emot asylsökande. Sverige vill att de som vägrar ska få minskat ekonomiskt EU-stöd eller böter.

Källa: Europaportalen

Diskussion/övningar

Samarbetet inom EU har stor betydelse för Migrationsverkets dagliga verksamhet eftersom det påverkar bland annat asylprocessen och anhöriginvandringen. Läs mer om hur EU påverkar den svenska migrationspolitiken och det praktiska arbetet. Vad tänker du om detta?

<https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/EU-och-internationellt/EU-och-migration.html>

EU:s medlemsländer har olika syn på migration och det finns även olika syn mellan partier i de respektive länderna. Migrationsfrågan har varit en stor och svår fråga för EU att lösa. Vissa menar att frågan är avgörande för EU:s framtid.

Vad tänker du om påståendet att *migrationskrisen är slutet för EU*? Den svenska linjen har varit att alla EU-länder ska ta ett solidariskt ansvar för asylsökande. Men vissa länder motsätter sig detta. Vad tänker du om det?

Vad tycker du om de argument som politikerna från Ungern, Polen och Tjeckien för fram i artikeln "Flyktingfientliga länder fräser ifrån"? <https://www.europaportalen.se/2017/06/flyktingfientliga-eu-lander-fraser-ifran>

De svenska EU-parlamentarikerna för fram sina förslag på hur asylpolitiken ska lösas. Vad tycker du om deras förslag? <https://www.europaportalen.se/2018/10/svenska-eu-politiker-sa-fixar-vi-den-nya-asylpolitiken>

EU förenar – men kritiker menar att det även bygger murar och skapar ett "Fort Europa". Fördjupa er i ämnet med hjälp av länkarna nedan. Vad är dina tankar och känslor om det som förs fram i artiklarna? Håller du med om att EU blivit ett Fort Europa? Vad är din syn på EU:s migrationspolitik och dess konsekvenser?

Är det någon skillnad på Trumps mur och EU:s?

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/xo3A8/ar-det-nagon-skillnad-pa-trumps-mur-och-eus>

Trump pratar murar, Europa har redan byggt en:

<https://www.svt.se/nyheter/utrikes/trump-pratar-murar-europa-har-redan-byggt-dem>

Miljö

Miljö- och klimatfrågor är viktiga områden i EU. Utsläpp i luft och vattendrag bryr sig exempelvis inte om nationsgränser. Miljöproblem i ett land kan påverkas av verksamhet i andra länder. Därför krävs gränsöverskridande samarbeten för att komma tillrätta med dem.

Miljöpolitik har genom åren blivit allt viktigare för EU. Numera har EU befogenhet att agera på alla miljöpolitikens områden, exempelvis luft- och vattenföroreningar, klimatförändringar och avfallshantering.

EU agerar gemensamt i de flesta globala miljökonventioner. Som medlem i EU deltar Sverige i det gemensamma arbetet med att exempelvis uppfylla internationella åtaganden kring den globala Agenda 2030, för förändring mot ett hållbart samhälle.

I september 2016 godkände EU-ländernas miljöministrar det internationella klimatavtalet från Paris ett år tidigare. EU har förbundit sig att minska totala koldioxidutsläpp med 40 procent till 2030 och 80 procent till 2050. För att EU ska kunna nå sitt mål för att leva upp till avtalet om att begränsa den globala temperaturökning till högst 1,5 grader diskuteras för närvarande en rad förslag på EU-nivå. De enskilda medlemsländerna kan införa egna hårdare miljölagar än dem som fattas på EU-nivå.

Förbud mot engångsplast

I oktober 2018 röstade EU-parlamentet med en stor majoritet för ett nytt förbud av olika plastprodukter. Syftet är att skydda det marina livet från plastprodukter. Förslaget innebär ett totalförbud av plastprodukter som kan ersättas med andra material. Det gäller bland annat bomullspinnar, bestick, tallrikar, sugrör och ballongpinnar i plast. Enligt Europa-parlamentets egen utredningstjänst finns det idag mer än 150 miljoner ton plast i haven. Av detta står engångsartiklar i plast för 70 procent av avfallet.

Diskussion/övningar

Miljöfrågor blir allt viktigare i EU. I den här ledaren i Dagens Industri nämns flera beslut inom området. Kände du till de beslut och nya lagar som tas upp i artikeln? Vad tänker du om de exempel som tas upp?

<https://www.di.se/ledare/eu-ar-pa-vag-att-bli-en-miljounion/>

Det finns kritik mot EU:s klimatmål som antogs 2014. Vissa menar att målen är för tuffa medan andra tycker att de inte är tillräckligt ambitiösa. Vad tycker du om det som tas upp i den här artikeln Kritik mot EU:s nya klimatmål?

<https://www.svt.se/nyheter/utrikes/kritik-mot-eu-s-nya-klimatmal>

Hösten 2018 beslutade EU-parlamentet att ställa sig bakom ett förslag om att förbjuda några av de vanligaste engångsartiklarna i plast för att skydda det marina livet. Läs texten om plastförbudet och gå gärna in på länkarna som beskriver förslaget. Vad tycker du om förslaget? Från de svenska partiernas sida finns delade meningar om förslaget.

